

розбіжності всі існуючі моделі можна об'єднати у три групи: моделі здібностей, моделі характеристик/рис, змішані моделі.

У рамках моделей здібностей емоційний інтелект трактується як перетин емоцій та пізнання, тобто як когнітивна здібність. Така модель описана у теорії емоційно-інтелектуальних здібностей Дж. Мейера, П. Селовея, Д. Карузо.

Представники змішаних моделей емоційного інтелекту інтерпретують його як складне психологічне утворення, яке має і когнітивну, і особистісну природу. Всі моделі у цьому підході відрізняються тільки набором особистісних характеристик, які до них включено. Таке розуміння емоційного інтелекту поділяють, зокрема, Д. Гоулман та Р. Бар-Он.

Модель емоційного інтелекту або емоційної самоефективності К. Петридаса та Е. Фернхема представлена її авторами як модель характеристик/рис. У рамках даної моделі автори розглядають емоційний інтелект як сукупність рис особистості і поведінки, пов'язаних із емоціями.

Провівши емпіричне дослідження було виявлено, що респонденти, які мали високий емоційний інтелект краще розуміли емоцій інших людей та власні, проте вплив соціальної реклами на них був майже відсутній. Відповідно, можна зробити висновок, що для більш ефективного впливу соціальної реклами необхідно шукати нові закономірності.

Запорожець Анастасія Костянтинівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри кримінології та
кримінально-виконавчого права Національної
академії внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук ***Миронюк Т. В.***

БУЛІНГ В УКРАЇНІ – СОЦІАЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНЕ ЯВИЩЕ ЧИ ЗЛОЧИН: КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗАПОБІГАННЯ

Актуальність вивчення булінгу у наш час обумовлюється тим, що збільшується кількість фіксованих випадків даного явища. За даними ВООЗ, Україна – в першій десятці країн Європи за його поширеністю з-поміж 11–15 річних школярів.

В Україні відбувається істотне «омолодження» складу правопорушників, зростає кількість групових правопорушень, в окремих місцях створюються постійні групи молоді асоціального напрямку, а також відзначається зростання агресивності поведінки

дітей, а також вчинення ними суспільно небезпечних діянь проти життя, здоров'я, волі, честі та гідності, статевої недоторканості особи.

На нашу думку, булінг за своєю природою є складним масовим, соціально-психологічним, суспільно-небезпечним явищем. Воно не має єдиного визначення, однозначного пояснення та конкретних, зручних, С. Бурова, М. Дмитренко, О. Лавриненко, В. Панок, О. Морозова, Д. Булди, М. Бородаєва А. Жебрової, Т. Докукіної та інших, можна дійти висновку, що кримінологічних досліджень у даній сфері майже немає. В нашій державі проблема булінгу на науковому рівні лише починає вивчатися. Вітчизняні дослідження, як правило, здійснюються у напрямку педагогіки й психології та ґрунтуються способів його подолання.

Буллінг (від англ. Bully – хуліган, забіяка, насильник) – психологічний терор, побиття, цькування однієї людини іншою. Дії менш радикальні – обзивання, непристойні жарти, плітки - називають моббінгом. Основні їх ознаки: нерівність сил агресора і жертви; повторюваність насильства; гостра емоційна реакція жертви.

Так минулого року в українських школах зафіксували близько 109 тис. звернень до психологів через цькування. При чому, до фахівців зверталися як самі учні, так і батьки з вчителями. 39 % з усіх звернень надходили від дітей, 29 % – від вчителів, ще 5 % – від сторонніх людей, а решта – від батьків. За інформацією ЮНІСЕФ в 2018 році із булінгом у тій чи іншій формі стикалися 67 % дітей в Україні, з яких 89 % школярів [1]. Майже у всіх великих містах країни Львів, Одеса, Харків, Дніпропетровськ, Київ зафіксовано гучні, жахливі випадки булінгу серед дітей України, що транслюються у новинах та Інтернет.

В грудні 2018 року, набув чинності закон про протидію булінгу. Документ визначає не тільки саме поняття «булінг» – це діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному та сексуальному насильстві проти неповнолітньої особи, а й запроваджує адміністративну відповідальність за нього ст.173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення [2]. Дані заходи є цілком логічною та необхідною реакцією держави щодо запобігання такому вкрай небезпечному суспільному явищі, враховуючи зазначені тенденції в Україні.

Разом з цим, вивчення різноманітних досліджень доводить, що булінг можна вважати першим кроком до злочинної поведінки. Так, 60 % із тих, кого було визначено як кривдника в 6–9 класах, мали хоча б одну судимість до 24 років, а 35–40 % – три або більше серйозних злочинів при досягненні 25-річного віку [3].

У більшості випадках булінгу у кривдників з'являється справжня жорстокість. Жорстоке ставлення до іншого, в принципі в певному віці зрозуміло самій дитині. І якщо на тлі цього розуміння дитина продовжує і далі жорстко ставитися до іншого, то вона знає, що робить, і переживає ті руйнівні почуття, які «схвалюють» подібні відносини. Крайні форми такої жорстокості набувають кримінальний характер. Усвідомлення настання негативних наслідків особою слід розглядати як прямий умисел та говорити про складову злочину – його суб'єктивну сторону.

Сьогодні різні науковці теоретики та практики дають різні класифікації видів булінгу та виділяють: фізичний; словесний; соціальний; в письмовій формі; електронний (загальновідомий як кібербулінг) – розповсюдження чуток та образливих коментарів з використанням електронної пошти, мобільних телефонів (наприклад, надсилання СМС) і сайтів соціальних мереж; мобінг (булінг на робочому місці). З цього ракурсу булінг поділяють залежно від середовище, де відбувається насильство: реальне та віртуальне [4].

На нашу думку, слід виділити за об'єктом посягання такі види булінгу (і за даним критерієм можливо відслідкувати об'єктивну сторону даного правопорушення): 1. Фізичний (нанесення різного роду та ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, а також стусани, ляпаси тощо). 2. Психологічний (словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи тощо). 3. Сексуальний (принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська образи сексуально характеру, зйомки у роздягальнях, поширення образливих чуток сексуального/інтимного характеру, сексуальні погрози або жарти тощо). 4. Економічний (умисне позбавлення користуватися можливістю особистими предметами та речами, а також матеріальними речами навчального закладу).

Деякі науковці пропонують наступний поділ осіб що вчиняють булінг: 1. Агресивні булі. Справжні насильники, дуже жорстокі, зі зниженим самоконтролем і всупереч доводам психоаналізу з високою самоповагою. Це найчисленніша категорія булі. 2. Тривожні булі. Вони багато в чому подібні за характеристиками своїм жертвам. Саме небажання стати жертвою і спонукають їх жити в атмосфері насильницьких контактів і робить їх булі. Їх поведінка багато в чому провокативна, що вже само по собі значно ускладнює їхнє життя. 3. Пасивні булі є, на нашу думку, варіантом тривожних, безпосередньо які використовують насильство для самозахисту і піднесення престижу в класі [4].

Для жертв булінгу була запропонована класифікація типів адаптації до нього: перший тип – «Активний опір»; другий тип -

«Пасивний опір»; третій тип – «Відмова від опору» ; четвертий тип – "Втеча від цькування»; п'ятий тип – «Посилне опір». У важких випадках жертви починають захоплюватися своїми кривдниками і хочуть бути схожими на них. Спрацьовує один з механізмів психологічного захисту – ідентифікація з агресором. В результаті у таких дітей можуть виникати мазохічні переживання. У своїй крайній формі такі переживання у жертв насильства відомі як «стокгольмський синдром» [5].

Причинами булінгу, то на наш погляд є загально-визначені детермінанти злочинності на сучасному етапі в Україні: економічна криза, відсутність ідеології в суспільстві, пропаганда агресії, АТО, трудова міграція (батьки на заробітках), організаційні питання, відсутність забезпечення дозвілля дітей.

Однак, дуже важливо зосередити увагу причинам формування особистості булі: характеристики спрямованості та самосвідомості особистості (низький рівень сформованості моральних уявлень, неадекватні самооцінка і рівень домагань), індивідуально-психологічні (емоційна нестабільність, високий рівень особистісної тривожності, низький рівень розвитку інтелекту, несформованість навичок самоконтролю поведінки та функцій прогнозування її наслідків) та соціально-психологічні (статус у колективі однолітків, низький рівень соціальної адаптації, несприятливий емоційний мікроклімат в сім'ї, характер і система виховання) [6].

Залежно від спрямованості та суб'єктів профілактики булінгу можна та слід виокремити три важливих і одночасних рівнів запобігання, які мають одне спільне завдання – зниження рівня булінгу серед дітей в сучасних умовах: загально соціальний, спеціально-кримінологічний та індивідуальний.

Залежно від характеру та спрямованості заходів, слід виділити такі блоки заходів запобігання на загально-соціальному рівні булінгу: економічні, правові; організаційно-управлінські (підвищення ефективності роботи освітніх закладів, забезпечення дозвілля дітей в неурочний час); соціальні; інформаційні; морально-виховного характеру (ідеологічні).

На даному рівні пропонуємо вжити наступних кроків:

1. Врахувати досвід Ісландії та запровадити в школах залучення дітей до спортивних секцій та психологічних тренінгів за програмою «Молодь у Європі». В 2017 році Міністерством освіти і науки України вже було запропоновано навчальну програму факультативу, курсу за вибором для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів «Спорт проти булінгу».

2. Однією з пропозицій є також Start up у вигляді безкоштовного мобільного онлайн-додатку, в якому жертва зможе анонімно

звернутися до спеціаліста/психолога або юриста у разі вчинення до неї булінгу та отримати відповідну допомогу. Знайти відповіді на свої повідомлення та спілкуватися у групах з іншими жертвами для отримання підтримки та порад.

3. А також пропонуємо застосування канадського досвіду. Розповсюдження через ЗМІ онлайн-матеріалів про те, як протидіяти насильству та домаганням, у тому числі як розпізнавати ситуації насильства та куди звертатися по допомогу.

6. Ініціювати до Верховної Ради та Уряду: введення окремої статті, яка передбачає відповідальність з 16 років небезпечних діянь, які кваліфікуються як булінг. Пропонуємо розділ II «Злочини проти життя та здоров'я особи». Доповнити ст. 261-2 КК України «Булінг учасників освітнього процесу».

Спеціально-кримінологічні заходи слід проводити відносно окремих груп осіб (батьків, вчителів, учнів).

Так, одним із провідних суб'єктів запобігання булінгу на спеціально-кримінологічному рівні є Національна поліція України, щодо діяльності якого пропонуємо внести доповнення у відомчі інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України (Наказ МВС від 19.12.2017 № 1044) та дільничних офіцерів поліції" (Наказ МВС України від 28.07.2017 № 650), відповідно розділ III та розділ V доповнити пунктами, що передбачають постановку на облік осіб, які скоїли булінг (цькування) учасника освітнього процесу.

Індивідуальне запобігання булінгу дозволяє вирішити проблему шкільного насилля для однієї особи. А також цей шлях передбачає окрему роботу з жертвою, переслідувачем та свідком. Головною умовою даного рівня є завчасне виявлення можливих та реальних жертв, робота з ними основний засіб подолання комплексу жертви - це підняття її самооцінки.

Отже, ефективна запобігання булінгу, як суспільно-небезпечному, протиправному діянню, можлива за умови утвердження її у державній освітній політиці, розробка та впровадження трьохрівневої системи заходів його запобігання та кримінальної відповідальності. А також необхідною умовою запобігання булінгу є підготовка педагогів до роботи з булінгом у середній загальноосвітній школі, з обов'язковим залученням психологічних служб, органів управління освітою, членів громади, церкви, правоохоронних органів.

Список використаних джерел

1. Шкільний булінг: що це таке і як з ним боротись? – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pravokator.club/news/shkilnyj-buling-shho-tse-take-i-yak-z-nym-borotys/>.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 01.12.1984 р. № 8073-Х. Відомості Верховної Ради УРСР. 1996. № 51.

3. Коновалов А. Подходы к работе с травлей в школе и школьные службы примирения. Теории буллинга и «школьная восстановительная конференция». – [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <http://www.8-926-145-87-01.ru>.

4. Жеброва А. О. Булінг як різновид катувань серед неповнолітніх: наук. роб. 2016. 12 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <http://www.nusta.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/Жеброва-Анастасія-Олександрівна.pdf>.

5. Превенція агресивності та насилля в освітньому середовищі. Полтава. 2011. 80 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <http://poipro.pl.ua/file/book/2011/prevenc.agr.pdf>.

6. Янішевська К.Д., Тимошенко О.О. Деякі проблеми булінгу в Україні та шляхи їх вирішення. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: https://revolution.allbest.ru/psychology/01028953_0.html.

*Maryna Liubych, Anastasiya Krypiy,
Vladyslava Ustymchuk,*
cadets of National Academy of Internal Affairs
Supervisor: teacher of the department civil law
of National Academy of Internal Affairs,
candidate of law sciences *Osadko A.*

THE ECOSYSTEM IN UKRAINE

The goal of our project is to normalize the ecosystem in Ukraine, to ensure and implement the SFG system in the life of the community

The main tasks are:

- investigate European experience in combating environmental problems;
- to accentuate the attention of the population and the state as a whole to the need to replace plastic, polyethylene on cardboard, wood;
- introduction of state control system, increase of sanctions for environmental violations;
- conducting a sociological survey among applicants for higher education in the Ministry of Education and Science;
- making a proposal to create an environmental constitution.

Environmental problems that we have been investigating:

1. Quality of air-pollution of air;
2. Low-quality water;
1. Global warming;